

Mulayo wa Zwikolodo wa Lushaka na Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka

Tshivenda

1

Mulayo wa 34 wa 2005

Ndivho dza Mulayo uyu ndi u tšutwedza na u isa phanda ndondolo ya ekonomi na Matshiliso ya Maafrika Tshipembe, u tšutwedza maraga na ndoweshumo ya zwikolodo, wa maitele kwao, a re khagala, a tšisanaho, a bveledzaho, a vhukone na vhulondo, u swikelele, na u tsireledza vharengi.

Wo TENDELWA nga Muphuresidennde nga dzi 10 Thafamuhwe 2006

Duvha ja u thoma u shuma: 1 Fulwi 2006

Mulayo u thoma Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka u funza, u diñwalisa ha ndoweshumo dzi shelaho mulenzhe, u livhisa milandu kha Khoro ya Vhulamukanyi yo khetheaho ya Vharengi ya Lushaka u itela vhukando ha ndaṭiso ho lulamaho, u tšutwedza thandululo ya phambano i si ya mulayo, u ṭodisa mbilalelo na u vhona uri Mulayo u khou shuma.

Ndivho dza Mulayo wa Zwikolodo wa Lushaka

- U tšutwedza u maanḡafhadzwa ha vharema ha ikonomi na vhuṅe ha kha ndoweshumo ya zwikolodo ya vharengi;
- U thivhela mañwe maitele a zwikolodo na mbambadzo i si yavhudi;
- U tšutwedza ṅetshedzo ya zwikolodo ya vhuḡifhinduleli na u shumisa, na ndivho dza u thivhela u ṅetshedza zwikolodo nga ndiṭa i si ya vhuḡi;
- U ṅetshedza mbetshelwa yau dzudzanya hafhu zwikolodo musi muthu e na zwikolodo zwinzhi;
- U laula mafhungo a biro ya zwikolodo;
- U ṅetshedza mbetshelwa ya u diñwalisa ha biro ya zwikolodo, vhanetshedzi vha zwikolodo na tshumelo ya ngeletshedzo ya zwikolodo;
- U thoma maitele a lushaka na zwitandadi zwo livhanaho na zwikolodo zwa vharengi;
- U tšutwedza maitele a u tevhela muhanga wo livhanaho na zwikolodo zwa vharengi;
- U thoma Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka na Khoro ya Vhulamukanyi ya Vharengi ya Lushaka;
- U khwiṅisa Mulayo wa Gwama wa 1968 na Mulayo wa Thendelano dza Zwikolodo wa 1980; na u ṅetshedza mbetshelwa ya mafhungo a livhanaho na izwo.

Zwiṭalusi zwiḡulwane zwa Mulayo wa Zwikolodo wa Lushaka

- Luambo kha thendelano dza zwikolodo lu tea u vha khagala na u pfesesea;
- Khothesheni i tea u ṅetshedzwa kha thendelano dzoṭhe dza zwikolodo nahone i vha i vhoḡhaho lwa maḡuvha maṭanu
- Khunguwedzo na u vhambadza zwi tea u vha na vhuṭanzi ho randelwaho ha mutengo wa tshikolodo;
- Thengiso ya tshikolodo muḡini wa murengi kana mushumoni zwo iledzwa lwa tshoṭhe;
- Zwiitisi zwi tea u ṅetshedzwa musi khumbelo ya tshikolodo i tshi landulwa;

2

- Nyaluwo yo elwaho nga yoṭhe ya tshikolodo yo laulwa;
- U hadzima hu si ha vhuḡi ho ileldzwa;
- Nyingapfuma na mbadelo dzi a laulwa kha thendelano dzoṭhe, hu tshi katelwa na khadzisimiso ṭhukhu;
- Biro dza zwikolodo dzo laulwa nahone vharengi vha na pfanelo kha rekhodo ya mahala ya biro ya zwikolodo luthihi nga ṅwaha;
- U eletshedzwa kha zwikolodo zwo thomiwa u itela u dzudzanywa nga huswa ha zwikolodo kha avho vharengi vha re na zwikolodo zwinzhi.

Mushumo wa Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka ndi ufho?

Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka u tea u :

- Sedzulusa maraga wa zwikolodo na u monitha vhuswikeleli kha zwikolodo na mbadelo ya zwikolodo u itela u vhona zwiitisi zwine zwa nga thivhela u swikelele kha tshikolodo, muṭaṭisano na tsireledzo ya vharengi;
- U ṭanganedza na u ṭodisa mbilalelo na u vhona uri pfanelo dza murengi dzo tsireledzwa, na
- U ita uri Mulayo u shume na u dzhia maga kha u lwa na zwiimiswa zwi pfukaho mulayo.

Khoro ya Vhulamukanyi ya Vharengi ya Lushaka ndi mini?

Khoro ya Vhulamukanyi ndi tshiimiswa tsha thungo tsho diimisaho tsha Mulauli wa Vharengi wa Lushaka. Khoro ya vhumukanyi yo vhumbe na Mudzulatshidulo na miñwe miraḡo ya heneḡha kha 10.

Khoro ya Vhulamukanyi i thetshelisa milandu ya u sa tevhedza Mulayo nahone i nga dzhenisa vhukando ha ndaṭiso vhu tevhelaho u ya nga Khethekanyo 150, sa tsumbo, u imisa kana u phumula u diñwalisa ha tshiimiswa, u ṭoda mbadelo kha murengi kha mutengo wo fhiraho muñwe na muñwe wo vhwilwaho, u ṅea mulifho na u ṅetshedza ndiliso kha murengi, n.z.

3

Mugaganyagwama wa Hayani wa ṅwedzi

Muholo			
	Ndavhalelo	Zwavhukuma	Phambano
Muholo			
Muholo wa Mufarisi			
Bonasi			
Nyingapfuma			
Mbuelo ya u Bindudza			
ṭhanganelo			
Zwishumiswa			
Rennde/Khadzimiso ya Nṅḡu			
Ndindakhombo			
Zwivhaswa/Petirola			
Ndiḡho dza Banngani			
Zwiṭoḡeahayani			
Zwiambaro			
Ndondolo ya vhana			
Mudagasi			
Vhuḡimvumvusi			
Khadzimiso			
Mbulungelo			
Zwa mishonga/ maṅo			
Luṭiṅo			
ṭhanganelo			

Ofisi ya Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka i kwamiwa hani?

- **Nombor ya u kovhekana:** 0800 627 627 kana 0860NCR NCR
- **Mafhungo a u diñwalisela:** (011) 554 2600
- **Imeji u itela Mbilalelo dziñwe na dziñwe** info@ncr.org.za kana **Imeili itela u dzudzanywa nga huswa ha zwikolodo kha avho vharengi vha re na zwikolodo zwinzhi** dccomplaints@ncr.org.za kana **u Humbela Wekishopo** workshops@ncr.org.za
- **Webusaiti:** www.ncr.org.za

4

Vharengi vha wana hani thuso

Vharengi vha nga ya kha Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka u itela ngeletshedzo kana thuso ngaha thengiselano inwe na inwe ya zwikolodo i welaho nga fhasi ha Mulayo wa Zwikolodo wa Lushaka. Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka a nga thusa hafhu vharengi nga ha mafhungo a livhanaho na biro ya zwikolodo kana mafhungo a zwikolodo na ngeletshedzo ya milandu.

Vharengi vha nga kwama hafhu zwiimiswa zwi tevhelaho zwine zwa vha na vhugudeleli nga ha tshaka dza mbilaelo dzo tiwaho:-

- **Mulamuli wa Tshumelo dza u Bannga (0860 800 900)** ane a shuma na mbilaelo dzi livhanaho na bannga;
- **Mulamuli wa Vhuṭanzi ha Zwikolodo (0861 662 837)** u shuma na mbilaelo dzi kwamaho biro dza zwikolodo kana vhuṭanzi ha zwikolodo;
- **Mulauli wa Vunḑu wa Mafhungo a zwa Vharengi** u shuma na mbilaelo dza vharengi dzi inwe na dzi inwe.

Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka u ḑo ṭangana na Mulauli wa Vunḑu wa Mafhungo a zwa Vharengi, Mulamuli wa Bannga na Mulamuli wa Vhuṭanzi ha Zwikolodo u vhona uri thuso i bveledzaho i khou ṇetshedzwa kha vharengi.

Ndi thengiselano dzifhio dzi welaho fhasi ha Mulayo

- Khadzimiso na zwi inwe zwikolodo u bva banngani, u katela na bonndo dza dzinḑu, tshelade mviswaphiratshikalo, garaṭa dza zwikolodo, masheleni a dzigoloi na maṭwe masheleni a vhuṇe,
- Masheleni a Fanitsha, akhaundu dza zwi ambaro na dzi inwe tshaka dza zwikolodo u bva kha vharengisi;
- Khadzimiso ṭhukhu na thengiselano
- Dzi inwe tshaka dza zwikolodo kana khadzimiso dzi ṇetshedzwa kha murengi.

Mulayo wa khwiniso ya zwikolodo wa lushaka u amba mini kha vhona sa murengi

Mulayo wa Khwiniso ya Zwikolodo wa Lushaka (wa 19 wa 2014) na Mialyo i tandulula vhuḑhi ha mafhungo, u katela:

U isa phanḑa na u phumula vhuṭanzi vhu si havhuḑi

- Arali vho nofhedza u badela, muṇetshedzi wa tshikolodo u fanela uri kha maḑuvha a 7 nga murahu ha mbadelo, u dzhenise mafhungo maswa nga hezwi kha dzoṭhe biro dza zwikolodo dzo diṭwaliselaho.
- Biro dza zwikolodo dzi tea uri dzi phumule vhuṭanzi vhu si ha vhuḑi vhu re kha mutevhe kha maḑuvha a 7 nga murahu ha u wana vhuṭanzi u bva kha muṇetshedzi wa tshikolodo uri vho fhedza u badela mulandu wavho.

5

- Arali muṇetshedzi wa tshikolodo a kundelwa u dzhenisa vhuṭanzi vhuswa vhu kwamaho mbadelo yo khunyelelaho ya mulandu nga murengi, zwino murengi a nga swikisa mbilaelo kha Mulauli wa Zwikolodo wa Lushaka.

Maitele maswa o thomiwaho a u ṭhaṭhuvha vhukoni ha u badela

U ṭhaṭhuvha vhukoni ha u badela ndi mini

Hezwi ndi u ṭhaṭhuvha kana ndingo dzi shumiswa nga muṇetshedzi wa tshikolodo u vhona arali murengi a tshi nga kona u dzhia na u badela murahu tshikolodo a so ngo vha na zwikolodo zwinzhi

- Nḑila dza u ṭhaṭhuvha vhukoni ha u badela dzi shuma kha vhoṭhe vhanetshedzi vha zwikolodo.
- Vhanetshedzi vha zwikolodo vha na vhuḑifhinduleli ha u ita ndingo dza vhukoni ha u badela phanḑa ha musi tshikolodo tshi sa athu u neiwa.
- Murengi u ṇewa vhuḑifhinduleli ha u netshedza tsumbo yo lulamaho na u bula kha muṇetshedzi wa tshikolodo u itela uri mukolodisi a ite ndingo dza vhukoni ha u nga badela ho teaho.
- Muṇetshedzi wa tshikolodo u fanela u dzhia maga a re khagala u vhona uri murengi u pfelesa pfanelo na vhuḑifhinduleli, khonadzeo ya khombo na mbadelo dzi ḑaho na thendelano dza tshikolodo.

U kona zwahuḑi u ṭhaṭhuvha tshiimo tsha masheleni tsha murengi, muṇetshedzi wa tshikolodo u tea u:

- dzhiela nṭha mbuelo guṭe ya murengi, ṭhuso dza muvhuso, zwishumiswa zwa fhasisa zwa vhuṭshilo na pfanelo dza zwikolodo
- Humbela heneḑha kha tshitatamennde tsha miṭwedzi miraru kana ngeletshedzo ya muholo (liṭwalo la vhuḑuma kana khophi yo ṭanzielwaho).
- Dzhiela nṭha ḑivhazwakale ya murengi ya kubadelele kwa milandu
- Shuma hedzi mbudziso khamaḑuvha a 7 a mushumo phanḑa ha musi tshikolodo tshi sa athu ṇetshedzwa kana u alusa tshikalo tsha tshikolodo tsha zwino kana kha maḑuvha a 14 a mushumo kha khadzimiso ya nḑu.

Arali murengi a sa fushei nga mvelelo dza u ṭhaṭhuvhiwa, a nga swikisa mbilaelo kha muṇetshedzi wa tshikolodo hune nga murahu murengi a nga fhirisela phanḑa mbilaelo kha NCR arali a sa takadzwi nga mvelelo dza maitele a muṇetshedzi wa tshikolodo.

U thivhela u rengisa na u kuvhanganyiwa ha mulandu “wa kale” wo randelwaho.

Mulandu u vha wo randelwaho kana “wa kale” musi:

- Arali muṇetshedzi wa tshikolodo a so ngo vha ṇea dagafala lwa miṭwaha miraru i tshi tou tevhokana kha mulandu uyu

6

- Lwa miṭwaha miraru i tshi tevhokana a vho ngo vhuva vha ṭanganedza mulandu uyu nga vhudavhidzani ha u tou amba kana ha u tou ṇwala
- Avho ngo vhuva vha badela na luthihi kana u thembisa u badela mulandu uyu.

Kha vha dzhie nṭha: Arali nyimele idzo dzi re afho nṭha dzo fushiwa, zwino mulandu uyu wo randelwa. A vha vhoḑhefi nga mulayo u badela uyu mulandu nahone mulandu u nga si vusiwe.

Ndi pfanelo dzifhio dzine vha vha nadzo

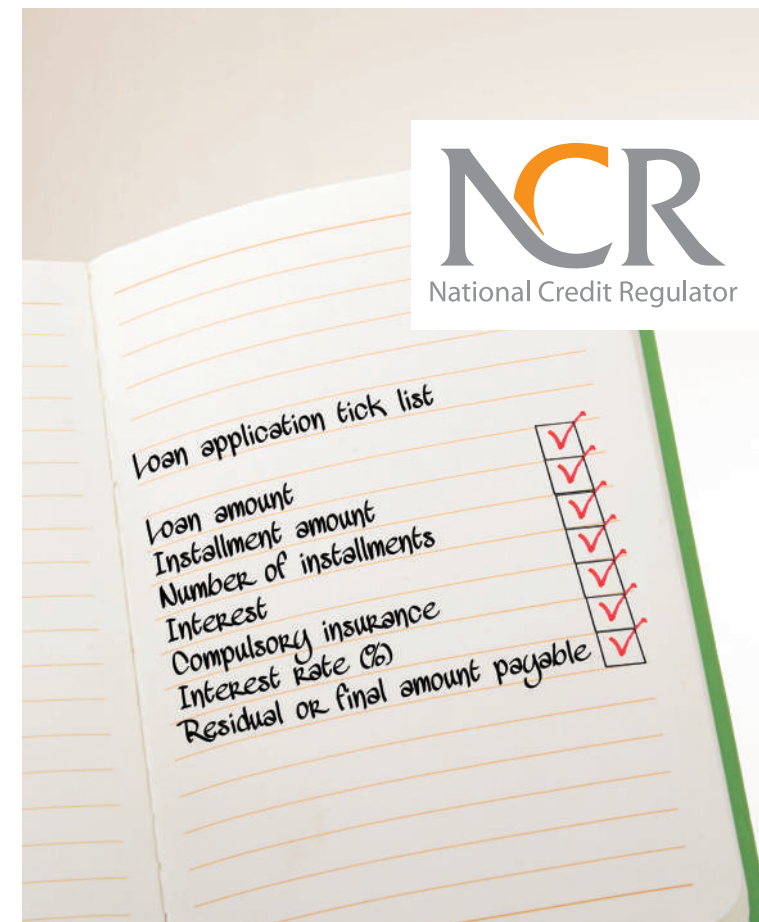
- Vha na pfanelo dza u vhudzisa, na u wana tsumbo uri vho fhedzisela u badela lini khauyo mulandu
- Vha na thendelo dza u vhudzisa na u ṭanganedza tsumbo uri ḑagafala dzo vhuva dza rumelwa kha mulandu uyu.
- Vha na pfanelo dza u vhudza mukuvhanganyi wa zwikolodo uri a vha vhoḑhefi nga mulayo u badela mulandu sa musi wo randelwa.
- Arali vho vhudza mukuvhanganyi wa zwikolodo uri mulandu wo randelwa nahone a vha vhoḑhefi nga mulayo u badela, ngaurolo mukuvhanganyi wa mulandu u fanela u ima nga u tavhanya u vha kwama.

Arali vha nga vha tshipondwa tsha muvhili wa milandu misi yoṭhe a tshi dzulela u vha kwama uitela u kuvhanganya mulandu wo randelwaho kana u vha dina kana u vha khunzi khunzi khavho na musi vho no mu vhudza uri mulandu wo randelwa, zwenezwo vha nga swikisa mbilaelo kha NCR.

7

Always make sure your credit providers disclose all credit application costs.

For more information call 0860 627 627 | www.ncr.org.za